

Új információs technológiák és jogállamiság

Konferencia

2024. október 25.

Győr

Széchenyi István Egyetem,
Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar
Jogelméleti Tanszék – Jog és Jogállam Kutatócsoport

Helyszín: Menedzsment Campus
(9026 Győr, Egyetem tér 1., 001-es terem) & online

A digitális szolgáltatási koordinátor jogállása és jelentősége

Polyák Gábor

Az európai digitális szolgáltatási rendelet a szabályozás tagállami érvényesítésének felelőseként létrehozta a digitális szolgáltatási koordinátor intézményét. Minden tagállam maga jelöli ki azt a szervezetet, amely felügyeli a platformok működését, segíti a platformokkal foglalkozó kutatókat, részt vesz az európai koordinációban. Magyarország a Nemzeti Média és Hírközlési Hatóságot (NMHH) jelölte ki koordinátorként. A digitális szolgáltatási koordinátorral szembeni egyik elvárás, hogy az "teljesen függetlenül" járjon el. Az NMHH esetében a politikai függetlenség azonban erősen kétséges. Az előadás e problémát, és a függetlenség hiányának következményeit járja körül.

Az automatizált döntéshozatal ezer arca - a lex specialisok kora

Zódi Zsolt

Az automatizált döntéshozatal (automated decision making – ADM) szabályozása csaknem 30, sőt, tágabban nézve több mint 40 éve része az európai jognak. A változó kontextusú és tartalmú szabályozás célja folyamatosan az volt, hogy „gépek” ne hozhassanak kontrollálatlanul döntéseket emberekről. A szabályozást jelenleg a GDPR 22. cikke tartalmazza.

Az elmúlt években a gépi döntéshozatal problematikája és kontextusa drámai változásokon ment keresztül. Egyrészt a gépi döntéshozatal az életünk megszokott része lett. Az internetes platformokon például a cselekedeteink (vásárlás, kapcsolattartás, „szólás”) folyamatosan algoritmusok kontrollja alatt vannak. Másrészt megjelentek azok az algoritmusok, - a mesterséges intelligenciák - amelyek már nem egy-két egyszerű szabály alapján hoznak viszonylag jól átlátható folyamat során döntéseket, hanem nagyon bonyolult, adatvezérelt, öntanuló algoritmusok segítségével „fekete dobozként” döntenek, vagy adnak ajánlásokat.

Mindez új helyzetet teremtett. A GDPR alig hivatkozott, „használt” 22. cikke elkezdett „életre kelni”. Az EuB Schufa-ügyben hozott döntése igen jó példa erre. Másrészt – és ez még érdekesebb – egyes ágazati jogszabályok, - voltaképp a GDPR-től függetlenül – elkezdtek a gépi döntéseket speciális életviszonyokban „vertikálisan” szabályozni. Ilyen szabályokat találhatunk a DSA-ban, a P2B rendeletben vagy a Platformmunka-irányelv tervezetében is.

Előadásomban igyekszem ezeket a szabályokat számba venni és belőlük kihüvelyezni azokat a közös elemeket, (emberi közreműködés és felügyelet, átláthatóság és megmagyarázhatóság), amelyek egy általános „ADM-dogmatika” alapját jelenthetik.

Az emberi méltóság lényeges tartalmának új elemei a mesterséges intelligencia szabályozásában

Török Bernát

Az ember mivolt jogi megragadásának alapja az emberi méltóság. Az emberi méltóság fogalmát és (alkotmány)jogban betöltött szerepét ugyanakkor hagyományos kettősség lengi körül: az emberi méltóság egyfelől a nyugati emberi jogi kultúra (sőt az egész alkotmányosság) központi értéke és fundamentuma, amelyen egész alapjogi rendszerünk nyugszik, másfelől önálló konkrét tartalma bizonytalan és állandó viták tárgyát képezi. Az emberi méltóság eddig leginkább az „emberként kezelés” olyan hagyományos parancsain keresztül vált megragadható alkotmányos követelménnyé, mint a kínzás vagy embertelen bánásmód, avagy a diszkrimináció tilalma. Az előadás azt mutatja be, hogy a legújabb technológiák, kiváltképp a mesterséges intelligencia szabályozásának középpontjában miként tűnnek föl az emberi méltóságból kiolvasztott újabb követelmények. Az algoritmusok működési logikája és egyre növekvő szerepe az emberi élet különféle területein ugyanis olyan etikai töltetű kérdéseket vetett föl, amelyek a jog világában az emberi természet lényegét kereső újabb követelményekben csapódtak le. Így látszik kiolvasztani az emberi méltóság fogalmából a szabályozás azokat az új alapjogokat, amelyek az ember méltóságát védik „jövője elvételeitől”, „kognitív szabadsága elvesztésétől”, „a puszta adattömeggé válástól”, vagy „az értelmes emberi interakciók kiiktatásától”.

A Kúria közzétett határozata és ennek elérése

Tóth Andrea

A jogállamiság fogalmának meghatározó eleme a jogbiztonság, amelynek egyik sarokköve a jogalkalmazás egysége. Magyarország Alaptörvényének 25. cikke szerint a bíróságok jogalkalmazásának egységét – más feladatai mellett – a Kúria biztosítja. A jogegységi tevékenység kiemelt eszközei a felülvizsgálati eljárás, a jogegységi panasz eljárás valamint előzetes döntéshozatali indítványra jogegységi eljárást lefolytatása, amelynek eredménye a jogegységi határozat lehet. Mindhárom eljárás feltételrendszerében megtalálható a Kúria Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzétett határozatától való eltérés, így kiemelten fontos annak elemzése, hogy mit tekinthetünk a Kúria közzétett határozatának és a XXI. század követelményeinek megfelelően az új információs technológia mennyiben támogatja az ehhez való hozzáférést.

A neomedievalizmus, a technofeudalizmus és a szuverenitás fogalmainak alkalmazhatósága az internet szabályozásának területén

Gosztonyi Gergely – Gyetván Dorina

Az előadás jogi szempontból megvizsgálja, hogy a kétezzer-tízes évek közepére új erőre kapott új mediavalizmus tudományos irányzata milyen módon hasznosítható az internet – mint a véleménynyilvánítási szabadság napjaink első számú gyakorlási formája – szabályozása kapcsán. Napjaink fontos szabályozási kérdéseinek – mint az internetszuverenitás, a nemzetállamok internet-szabályozási igényei, a felhasználók és az óriásplatformok egymás közötti viszonyai – megválaszolásához érdemes lehet olyan analógiákat felhasználni, amik akár a jogtudomány területén kívülről érkeznek. Így a neomedievalizmus gondolatai a politikatudomány, a nemzetközi kapcsolatok és a kultúra területén segíthetik az internet, mint komplex, folyamatosan változó és sokszínű ökoszisztéma megértését és szabályozását.

Az előadás röviden bemutatja az új mediavalizmus alapfogalmait ugyanúgy, mint – Umberto Eco gondolatai alapján – a digitális világ szabályozási kezdeteit. A kérdéskör azonban napjaink szabályozási kísérleteiben is velünk van, amikor is Alfred C. Yen (2002 és 2020) és Yanis Varoufakis (2023) a technofeudalizmus kapcsán tettek közzé megfontolásra érdemes gondolatokat. Jól látszódik, hogy az internet szabályozása egy olyan komplex gondolkör, amely tudományos megalapozottság nélkül nem fog kellő eredményre vezetni. Az előadás megvizsgálja, hogy napjaink figyelem alapú gazdasága milyen analógiákat kínál a feudalista társadalmak vonatkozásában, ez pedig hozzásegíthet ahhoz, hogy a magyar szakmai közvélemény is jobban megértse az internetes (tartalom)szabályozás komplexitását.

Automatizált döntéshozatal az Európai Utasinformációs és Engedélyezési Rendszerben – az alapjogok mércéjén

Mohay Ágoston

A modern technológiai vívmányok, így az algoritmusok és a mesterséges intelligencia egyre nagyobb teret kapnak az Európai Unió bel- és igazságügyi szakpolitikájában is. Az Unió által elfogadott, jelenleg bevezetés alatt álló Európai Utasinformációs és Engedélyezési Rendszer (ETIAS) olyan algoritmus-alapú szűrést alkalmaz, amely a biztonsággal, az illegális bevándorlással vagy a magas járványveszéllyel kapcsolatos konkrét kockázati indikátorokra támaszkodik. E profilalkotási rendszer adatvédelmi és alapjogi kérdéseket is felvet. Jelen tanulmány ezt az összefüggésrendszert vizsgálja, tekintetbe véve az EU Alapjogi Chartája mellett az Európai Unió Bíróságának kapcsolódó ítélkezési gyakorlatát is.

A "regulation by design" és a kockázatalapú megközelítés a mesterséges intelligencia jogi szabályozásában

Mezei Kitti

A mesterséges intelligencia egyre szélesebb körű alkalmazása számos új kihívást jelent a jogalkotók számára világszerte. Az MI-rendszerek komplexitása, átláthatóságának hiánya és a bennük rejlő diszkriminációs kockázatok egyértelművé teszik az új, innovatív szabályozási megközelítések szükségességét. A "regulation by design" elv olyan proaktív szabályozási stratégia, amely biztosítja, hogy a jogi és etikai követelmények már a technológia fejlesztésének korai szakaszaiban beépítésre kerüljenek. Ezáltal az MI-rendszerek kialakításukban és működésükben már megfelelnek a szabályozási elvárásoknak, csökkentve az utólagos megfelelési problémákat és a kockázatokat. Ezenkívül a kockázatalapú megközelítés lehetővé teszi a különböző MI-alkalmazások kockázatainak azonosítását, és ezek alapján differenciált szabályozási válaszok kialakítását. Ez a két megközelítés együttesen hozzájárulhat a MI-rendszerek átláthatóságának, elsámoltathatóságának és megbízhatóságának növeléséhez, ezért az EU mindkét megoldást alkalmazza az új AI Act-ben.

A hatalom tere

Nagy Réka

A hatalom a jog rendszeréhez a törvényhozáson, a végrehajtáson és az igazságszolgáltatáson keresztül kapcsolódik, az épület megléte önmagában szimbólum, amely kifejezi az adott szerv tevékenységét és azt a motívumot, amelyet az adott kor képviselni rendel hozzá. A jogi kultúrtörténet részei a közhatalmi épületek, a különböző bíróságok és börtönök, amelyek nemcsak az adott szerv tevékenységét, hanem önálló jelentést is demonstrálnak. A jog a normák világába, az intézmények rendszerébe tartozik, ami illeszkedik az emberi kultúra és annak konkrét megjelenési formái közé. A jogi és hatalmi architektúra része a jogi kultúrtörténetnek, amelyet korszakonként újra kell értelmezni, hiszen a jog lényege az, hogy megfelel-e a társadalom szükségleteinek, elvárásainak és sajátosságainak. Jelentősége van az adott kornak, az aktuális hatalomgyakorlónak és céljának, az épület megjelenítésének, a térbeliségnek és az egyéb társadalmi jellegzetességeknek. A jogi kultúrtörténet már az ókortól kezdve nyomon követi, hogy a vitás ügyek rendezésére, közös szabályaik megalkotására (...) fenntartottak maguknak egy helyet. Legyen az egy tér, egy fa vagy egy épület. A régi korok építészetének egy része mostanra kordokumentum vagy rombolás áldozata lett, más része ma is áll. Napjainkban az architektúra eddigi monumentalitása és reprezentativitása megváltozni látszik. A technológiai forradalom közepette a digitális ügyintézés, a telekommunikációs eszközök használata új kihívások elé állítják a jogi architektúra területét. Felmerül annak a kérdésnek a vizsgálata, hogy a digitális tér minősülhet-e a hatalom terének, egyáltalán mi az értelme. Ha elfogadjuk azt, hogy az online térben is megvalósulhat az, ami a fizikai térben, feltéve, ha az az államhoz kötődik és közhatalmat gyakorol, akkor az online térben is megvalósulhat-e az, ami a fizikai térben. A bírósági környezet olyan új, akár ma csak vizionálható formái várhatóak a jövőben, mint a virtuális tárgyalóterem, ahol a résztvevő életnagyságban jelenik meg, ahol nincs szó késleltetésről és a virtuális bútorzat egymáshoz illően képes megteremteni azt az benyomást, hogy valójában egy szobában ülnek, amelynek eredményeként kialakul egy érzés, hogy egy térben tartózkodnak. Előadásomban arra a kérdésre keresem a választ, hogy a digitális tér képes-e az épület funkcióját betölteni és így idomulhat-e az adott társadalom társadalmi és jogrendjéhez vagy éppen ellenkezőleg, éppen azért nem képes betartani a jogállami garanciákat, mert súlyos kockázatokat hordoz? Munkámban támaszkodom Takács Péter, Kajtár István, Megyeri-Pálffy Zoltán, Richard Susskind eredményeire, valamint a művészettörténeti eredményeket felhasználva azt kísérlem meg bebizonyítani, hogy a hatalom tere az adott korszaknak megfelelően alakul. A mai kor nívója, a digitális hódítása, melyek épülését mindannyian végig kísérjük.

Korkép az online óriásplatformok és keresőprogramok problematikájáról

Joó Patrik Zsolt

Technokrata és pénzközpontú korunkban a piaci szabad versenyről magas szinteken már szó sincs. Az úgynevezett Big Tech (Amazon, Apple, Google, Meta, Microsoft stb) technooligarchái dominálják a technológiai piac és a közösségi portálok közel egészét. Szemléletesen példázza ezt, hogy a világ 6 legnépszerűbb – a Facebook, Youtube, Whatsapp, Instagram, Tik-tok, Messenger – közösségi oldalából négy, a Meta óriáscég tulajdonában van. Ezen online platformok és keresőprogramok a társadalmi párbeszéd, nyilvános vita, valamint a közvélemény és a szavazói magatartás alakításának közel megkerülhetetlen helyszíneivé és eszközeivé váltak. Ennek oka, többek között, hogy a közösségi diskurzusban való részvételhez igen gyors, olcsó, könnyű és hatékony eszközt nyújtanak a felhasználóknak. E mellett a feldolgozhatatlan mennyiségű „zajnak” tekinthető információ közül személyre szabottan egyéni érdeklődésre (és korlátoltságra) karibálva szolgálnak hírekkel és tartalmakkal. Ez egy részről élvezetes élményt nyújt, másrészt viszont deformálja és könnyen egyoldalúvá teheti az adott személy világnézetét. Nem kis jelentőséggel bír, hogy kontrolljuk kiterjed arra, hogy ki, hogyan, mit mondhat vagy közvetíthet a nyilvánosság számára. Képesek algoritmusokon keresztül cenzúrázni, törölni vagy eltüntetni információkat, ezzel sokszor önkényesen és profitorientáltan eldöntve, hogy mit láthat az adott felhasználó és mit nem. Előadásom során a következő kérdésekre igyekszem a teljesség igénye nélkül választ adni. Hogyan alakulnak ki az óriásplatformok? Milyen módon működnek? Hogyan termelnek pénzt? Mennyiben határozzák meg korunk narratíváit és milyen mértékben folynak bele a regionális és geopolitikába? Valamint, hogy a Digitális Szolgáltatásokról szóló rendelet (DSA) milyen módon és sikerességgel képes ezekkel szemben fel?

Permacrisis: Blockchain's Plan to Fix the Normative Challenges in EU Data Protection Law

Mariam Pilishvili

Permacrisis has also reached the doorstep of European Union (EU) personal data law. Since then, there is no wonder why permacrisis prompted a major reevaluation of severe normative issues in this field. The main reason of the difficulty lies in the rapid growth of advanced technologies, likely blockchain. This raises the question: "what is a blockchain?" A collection of permanent records linked with each other, highly resistant to alteration. In other words, a block of chains and a revolution of 21st century that repeatedly tests traditional framework such as the General Data Protection Regulation (GDPR).

What is GDPR? The fundamental regulation in the EU that sets strict limits on how personal data is handled, emphasizing the "right to be forgotten," which allows data subjects to request the erasure of their personal data. On the one hand, this particular principle is in conflict with the immutable nature of blockchain resulting in a severe compliance issues. On the other hand, blockchain's integration into existing legal systems raises concerns about compatibility and effectiveness. This paper discusses this disagreement, shaping a normative challenge: creating and maintaining golden ratio between dynamic data rights secured by GDPR and blockchain with its static nature.

This paper examines several examples from EU member states, starting with Berlin-based company Bigchain DB's initiative that reflected countries' efforts to integrate immutable blockchain records with GDPR requirements, Italy's challenges with reconciling GDPR principles with new technologies and sector-specific requirements, as well as France's additional national rules and guidelines for GDPR that may not align with other EU countries' practices. To ensure the privacy data of EU remains dynamic, there is a need to proactively provide recommendations and adapt regulations. Our research will provide multi-faceted approaches that are necessary to address severe challenges posed by block of chains including but not limited to:

- ☑ Fostering collaboration among legal experts and tech innovators
- ☑ Active investing research and development of privacy-enhancing technologies
- ☑ Expanding educational programs and public awareness campaigns

Consequently, the paper outlines normative and life-case challenges associated with personal data instability in this digital-driven world.

**Az algoritmusok semlegessége és hatékonysága, mítosz vagy valóság?
Az MI lehetséges hatásai az igazságszolgáltatásban**

Biczi Dorottya

Napjainkban közhelynek tűnik a mesterséges intelligenciát (MI) emlegetni, hiszen minden gondolkodó ember már kialakított egy képet magában a fogalomról. Az igazságszolgáltatásban megjelenő MI hatása jelenleg hazánkban és vélhetően még a közeljövőben is, egyelőre csak elméleti síkon ragadható meg leginkább. Ennek ellenére szükség van a jelenben is az ezzel kapcsolatos feltételezések és a lehetséges valóság vizsgálatára. Hazánk az Európai Unió tagállama, így az Európai Unió (EU) mesterséges intelligenciáról szóló rendelettervezete elengedhetetlen a jövőbeli kihívások feltérképezéséhez. A rendelettervezet végleges szövege számos ajánlás és soft law dokumentum elkészítését igényelte, amelyek több pontban is az igazságszolgáltatásban alkalmazott MI veszélyeit tárták fel. Ha a bírói döntésekről beszélünk, az MI legnagyobb előnyeként szokás emlegetni a hatékonyabb kiszámíthatóbb ítélkezést, a pártatlanságot, függetlenséget és az átláthatóságot is. Ezek az előnyök vajon ténylegesen úgy használhatóak, mint az ideális elképzelésben vagy minden előny egyben magas kockázatot is rejt? A kockázatok felvillantásához az európai térségben született soft law dokumentumok vizsgálatának eredményeinek segítségével megragadok néhány fő pontot, melyek a hatékonyság, átláthatóság és pártatlanság követelményeinek betartásának nehézségeit tárják fel az MI alkalmazása során az igazságszolgáltatásban. A bíró mint személy szerepének a jelentősége kulcsfontosságú ezen szempontok elemzésekor. Az algoritmusok semlegessége és hatékonysága csökkentheti a bíró szerepét, vagy valójában az algoritmusokról ezek a feltételezéseink csak mítoszok?

A Szentszék nemzetközi politikai szerepe és az internet

Margittay-Mészáros Árpád

A Szentszék mint a nemzetközi jog legrégebben fennálló alanya a történelem során egyházi küldetésén túl a nemzetközi viszonyoknak meghatározó szereplője volt a különböző korszakokban. Sajátos módon kellett az egyes történelmi korszakokban a nemzetközi szerepvállalása során a világpolitika egyes kihívásaira reflektálnia. A XX. század során a diplomáciai és világpolitikai kihívások mellett folyamatosan lépést kellett tartania a technikai vívmányokkal, melyeket saját evangelizációs küldetésén túl, azon jóval túlmutatva tudott a nemzetközi viszonyok meghatározó szereplőjeként kiaknázni. Az internet megjelenése teljesen új technikai és intézményi fejlődést indukált, mely mára messze túlmutat a kommunikáció pasztorális feladatain. A Római Kúrián belül maga a digitalizáció teremtette meg annak a lehetőségét, hogy a mai Kommunikációs Dikasztérium 2015. június 29-én Kommunikációs Titkárság néven kezdte meg működését. A hagyományos kommunikációs célokat szolgáló intézmények fúziójával kapcsolatban a 2015. június 27-én Motu Proprio formájában kiadott apostoli levél is rámutatott, hogy a digitális média megjelenése és fejlődése indukálta azt, hogy a Szentszék hagyományos, a történelem során kialakult kommunikációs struktúrájának átszervezésére és egységes integrációjára sor kerüljön, mely teljesen új távlatokat nyitott meg. Az előadás arra vállalkozik, hogy bemutassa, az internet és a digitalizáció milyen utakat nyitott meg, illetve milyen lehetőségeket vagy veszélyeket rejt magában a jövő kihívása, a mesterséges intelligencia.